

H O V O R N A.

Vyučování základů právních a národohospodářských nauk na školách středních.

Kritika dnešní střední školy zahrocována bývá často v odmítavý a odsuzující úsudek: Naše střední škola učí neužitečnému, neučí užitečnému, přetěžuje žáky učivem a k životu nepřipraví jich přece dostatečně. I kdybychom se pokusili utíti hrot tomuto generalisujícímu tvrzení, i kdybychom připustili, že nezáleží tak na osnově učebné jako spíše na učitelích, nepopřeme, že dnešní střední škola nebezpečně je vzdálena životu, nepopřeme, že žák její neuslyší téměř ničeho o mnohých věcech pro život právě nejvýznamnějších, o mnohých otázkách v denní praxi stále přicházejících.

Tak i z řad právníků a národohospodářů bylo již několikrát poukázáno, jak chabé jsou poznatky, jež odnáší si žák střední školy o právním řádu svého státu a o základních zákonech národohospodářských. Principy soudní kompetence pro absolventa střední školy jsou mysteriem; jistý vysokoškolský profesor právem říká, že maturant neví z národního hospodářství ani tolik, co hokyně nebo prodavačka na ovocném trhu.

»Neznalost zákona neomlouvá« — ale jak absurdní je chtít a vynucovat detailní znalost zákona na občanech, nemožné-li jim, aby osvojili si alespoň základní pojmy právní, aby schopni byli porozumět alespoň částečně právnímu názvosloví. Vytýkáme občanstvu, že žene se často za nesmyslnými utopiemi, za blouznivými chimérami, za ohňostrojem hesel zcela odporujícím primitivním poučkám národního hospodářství — jak můžeme však požadovat správné hospodářské myšlení, když k němu nevychovááme?

Na středních školách — hovořím o gymnasiích a reálkách, ne odborných školách — jsou poměry jiné, vyučuje se sice tak zvaná občanská nauka v rámci přednášek dějepisných a zeměpisných — v občanské nauce však věnována je pozornost téměř jen ústavě republiky a předmětu učí odchovanec fakulty filosofické, ne právník, takže exkurse učitelova od osnovy pravidelně je vyloučena.

A přece, jak bylo by žádoucí, aby ve všech třídách vyšší střední školy věnována byla alespoň hodina, dvě hodiny týdně výlučné pozornosti základům nauk právních a národohospodářských!

Obchodní akademik je vyučován kupecké právní nauce.

obchodní nauce a národnímu hospodářství; na školách hospodářských také se přihlíží k naukám právním a ekonomickým, o absolventech gymnasií a reálků jako by se soudilo, že znalosti právního a hospodářského řádu nebudou potřebovat!

Nepodceňuji významu klasického studia, ale jsem pevně přesvědčen, že není správné, ví-li absolvent gymnasia o právním řádu starého Říma víc než o právním řádu vlastního státu! Ústava garantuje spoluúčast živlu občanského při správě státu a školství téhož státu, státu s ústavou nejdemokratičtější, věnuje tak málo pozornosti výchově právního citu v občanech!

Popularisace práva a národního hospodářství měly by býti heslem všech opravdu demokratických stran a prvním krokem k této popularisaci mělo by být povinné vyučování základů právních a národohospodářských nauk na všech středních školách republiky.

K reformě studia právnického.

Z promoční síně vychází homo novus, nový iuris universi doctor, s hrdým sebevědomím, s radostí z výsledku díla, s dobytelskou myšlenkou, že svět jest jeho a na jeho spolupráci lidé že čekají, on, díky svým vědomostem, díky své vědě, díky svým vysvědčením, že bude dělati zázraky a měniti svět. Přejde několik dnů — nový iuris doctor vstupuje do praxe, úřaduje v advokátní, notářské neb jiné kanceláři. Sláva doktorského diplomu rychle vybledla, diplom zasklený a zarámovaný není již tak slavnostní jako byl tenkrát v tajemné červené etui, iuris doctor robí knihovní pořádky, sepisuje pracně prostičké žalobičky, sestavuje jednoduché smlouvy — a najednou v dnech plných rozpaků, začátečnického rdění a komických omylů moudře poznává, že ví, že nic neví. Studoval svědomitě, svědomitě poslouchal svědomité profesory, do noci pilně hloubal v učených jejich knihách, dovede doslova ocitovat z nich mnohé stránky, naučil se dobře všem jejich »koníčkům«, aby jim vyhověl, nezapomněl ještě na mínění té nebo oné autority o té nebo oné sporné otázce, knižní a katedrová moudrost zůstaly mu věrny — před praxí však, před drsnými jejími imperativy, před dováděivě bujnou její pestrostí, jak je malý a jak zahanbují ho denně slečny z kanceláře ohromnými, úžasnými moudrostmi! Vysoká škola dala mu mnoho — a dala mu málo; vyučila ho v učeného a nepřipravila ho na život. prozkoušela jeho paměť, přezkoumala jeho logičnost, známkovala jeho příčinnost a pili — nevzpomněla však, že